

Markéta Zahradníková

**POSTEL  
HOSPODA  
KOSTEL**

ZBIGNIEW CZENDLIK

argo

Markéta Zahradníková

# POSTEL HOSPODA KOSTEL

ZBIGNIEW CZENDLIK

Fotografie: Jiří Šípek na str. 4, 26, 42, 52, 76, 173, 237, 267; Jan Roller na str. 127, 161, 223, 272; Lukáš Fronk na str. 88, 93, 131 a na přední předsádce; Tereza Marešová na str. 180, 197, 216; Richard Klíčnický na str. 62, 152 a na záložce; Kateřina Faltýnková na str. 187; František Motlík na str. 36; Štefan Kačurák 101; Jiří Vojzola na str. 135; Alena Šreflová na str. 140; Jiří Kráčmar na zadní předsádce. Obálku s použitím fotografie Petra Wagenknechta navrhla Kateřina Kalinová. Grafická úprava a sazba Pavel Růt. Odpovědný redaktor Petr Onufer. Redakce Ondřej Horák. Korektury Marcela Wimmerová. Technický redaktor Milan Dorazil. Vydalo nakladatelství Argo, Miličova 13, 130 00 Praha 3, [argo@argo.cz](mailto:argo@argo.cz), [www.argo.cz](http://www.argo.cz), roku 2016 jako svou 3023. publikaci. Vytiskla Těšínská tiskárna. Vydání první.

ISBN 978-80-257-1918-3

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS, sklad: Za Halami 877,  
252 62 Horoměřice, tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387,  
e-mail: [odbyt@kosmas.cz](mailto:odbyt@kosmas.cz), [www.firma.kosmas.cz](http://www.firma.kosmas.cz)

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

[www.kosmas.cz](http://www.kosmas.cz).



*Lucii*  
*Arkowi*  
*Mirkovi*



NO  
DZI  
CA

## I.

# Sváteční dítě

*V poslední době se dost často setkávám s tím, že mě lidé přeceňují. Přichází mi mnoho žádostí o rady ve věcech, jimž málo rozumím. Jako bych byl odborník na církevní právo, rodinné právo, dětskou psychologii, partnerské vztahy, finanční poradenství, diskriminaci menšin, migraci a já nevím co ještě. Jsem rád, že budím v lidech důvěru, ale v mnoha ohledech je dost přehnaná. Někdy se až stydím, když si uvědomím, jak moc.*

*Důvěra zřejmě souvisí s mým posláním kněze nebo s mou pověstí člověka otevřeného, společenského. To je také důvod, proč má tato kniha formu rozhovoru. Měla by se týkat řady problémů, s nimiž se často setkávám a k nimž se chci otevřeně vyjadřovat. Víím, že pro někoho budu svatý moc a pro druhého zase málo. Jdu s kůží na trh a jsem si toho vědom.*

### ***Začněme tedy nekonfliktně a neutrálně. Co víš o svém příchodu na svět?***

Pokud jde o mé početí, na to jsem se rodičů nikdy neptal. Myslím však, že k němu určitě došlo až po svatbě, protože žádné plotky před sňatkem nepřipadaly u mých rodičů v úvahu. Každopádně jsem dítě lásky. První ze čtyř sourozenců a k tomu kluk. Rodiče byli šťastní a tatínek navíc pyšný. Jestli dobře počítám, tak mě počali někdy kolem Vánoc a Nového roku. Asi se inspirovali Ježíškem. Takže jsem vlastně takové sváteční dítě. Od maminky pouze vím, že když se blížil porod, běžela ještě honem do sadu, aby si rychle nasbírala co nejvíc jablek, než přijede sanitka. Chtěla jich s sebou mít dost na cestu a pak do porodnice. Ona je totiž v těhotenství jedla nonstop. Tím se taky možná vysvětluje, proč jablka celoživotně tak nesnáším.

Potom jsem dostal jméno Zbigniew. Mám podezření, že si pro mě tohle jméno vymyslela maminka, protože byla v té době tajně zamilovaná do slavného filmového herce Zbigniewa Cybulského. Byl tehdy idolem mnoha dívek a žen.

Každopádně jsem s jejím výběrem naprosto spokojen. Znáám lidi, kterým se jejich jméno nelíbí, ale já si nemám nač stěžovat. Je staroslovanského původu a v češtině bych se jmenoval Zbyhněv. Výklady jeho významu se různí, jedni tvrdí, že znamená „hněvu zbavující“, druzí zas „hněv přinášející“. Takže si můžu vybrat; s ohledem na své poslání kněze volím první variantu. No uznej sama, to jsem přece celý já. Někam přijdu a hněv bere nohy na ramena. Ale vážně, podle mě mám krásné, slušivé a dobře padnoucí jméno.

Je škoda, že mnoho lidí vůbec nezná význam svého jména. Ono v sobě totiž vždy nese určité sdělení. Něco, co člověka identifikuje, a možná i předurčuje jeho poslání. Věřím, že je v něm pro

nás skryto určité poselství. Aniž bychom jeho obsah znali, jsme k němu během svého života nakonec nasměrováni. Naši předkové moudře vybírali dětem jména podle jejich významu. Dnes už je to většinou jinak. Inspirují nás herci, zpěvačky, sportovci nebo, ne-  
dej Bože, politici.

### ***To mohu potvrdit. Po světě chodí spousta Adolfů.***

No vidíš, můj děda se také jmenoval Adolf. To určitě souvisí s našimi kořeny ve Slezsku, tam byl německý vliv vždycky dost patrný. Ale po válce se nechal přejmenovat. Vybral si jméno Jozef.

### ***A co Czendlik? Má tvé příjmení v polštině nějaký význam?***

Nemá, ale jinak je to myslím dost jasné. Je to důkaz nějakého nedopatření, protože vzhledem k tomu „CZ“ na začátku jsem se měl asi narodit tady v Čechách. Každopádně je tam to „end“, což beru tak, že tu mám skončit.

### ***To se mi líbí. Řekla bych, že tě my Češi máme dost rádi. Lépe řečeno my Češky. Ale pojďme dál. Co tvoje rodina? Kdo u vás šéfoval?***

Jednoznačně maminka. Kromě toho, že vybírala jména, rozhodovala prakticky o všem, včetně rodinné kasy. Například jsem nikdy nedostal žádný výprask od tatínka. Když jsme něco provedli, bylo nutné si to vyřídit s maminkou. A ona si to s námi vyřizovala dost rázně!

### ***I ručně stručně?***

Jasně. Víš, kolik jsem jich schytl? Řemen byl u nás v permanenci. Byla přísná, měla ráda ve všem pořádek, a navíc jsem byl nejstarší. Takže jsem automaticky zodpovídal nejen za vlastní maléry, ale taky za všechny vylomeniny sourozenců. Oni měli imunitu, a já to vždycky odskákal. Pro ně žádná zodpovědnost, minimální následky, to se to pak řadí.





Rodiče byli šťastní a tatínek navíc pyšný.

### ***Za co vás trestali?***

Vzpomínám si třeba na komickou scénku, kdy mě maminka s řemenem honila kolem našeho domu, protože jsem údajně nepozdravil sousedku. Přitom vím určitě, že jsem tu sousedovic babu stoprocentně pozdravil!

A to je přesně ten případ, kdy tě každá facka bolí dvojnásob. Protože ji slízneš neprávem. Nezasloužené tresty jsou daleko bolestnější.

### ***Takže babča si stěžovala a hned byl důvod k výprasku? To byla celkem přísná výchova.***

Ano, naše maminka se s tím nepárala. Svým způsobem se jí bál i tatínek. Stejně je zajímavé, jak nás vy ženy dokážete ovládnout. Třeba byl pro mě model soužití mých rodičů tím odstrašujícím příkladem. Možná proto jsem skončil na faře. Často si říkám: Ženy miluju, ale jsem šťastný, že doma žádnou nemám. Vlastně tatínka celkem obdivuju, jak to statečně snášel. Já bych na to asi neměl.

### ***Nejspíš mu to tak vyhovovalo. Nebo maminku prostě miloval.***

Ji nešlo nemilovat. Byla to skvělá a citlivá žena. Měli jsme hodně společného a moc jsem si s ní rozuměl. Například se ráda smála a nezkazila žádnou legraci. Ovšem taky moc ráda brečela. Oba jsme milovali staré romantické filmy a vždycky jsme si u nich společně zaslzeli. Tatínek a sourozenci se nám proto smáli.

To maminka mě naučila občas si hezky zasmutnit a neskrývat slzy. A to mi zůstalo dodnes. Jakmile přijde nějaký happy end, hned hledám kapesník. Proto se vůbec nemůžu koukat na pořady typu *Pošta pro tebe*. Právě díky té společné citlivosti a empatii jsme si byli s maminkou velice blízcí.

### ***A co tatínek?***

Dá se říct, že v sobě měl kus rebela a já jsem to po něm tak trochu zdědil. Možná proto byl dost pod pantoflem. Myslím, že maminka

pro něj byla vlastně požehnáním. Nebyť jí, určitě by žil dost nezřízeným životem. Ona ho ochraňovala před neřestmi a nástrahami světa. Tatínek byl řeka a maminka byla ten břeh, který ji usměrňoval. Jinak je to prostě takový ten klasický, férový, nenápadný chlap, co žije poctivý život. I když je celkem skoupý na slovo, moc mě toho naučil. Třeba jak má muž jednat, když mu povolují nervy.

To vždycky, když už šlo v jejich hádce s maminkou do tuhého, bouchnul včas dveřmi a řekl: „Jdu do sklepa něco dělat!“ Nám dětem bylo divné, že tam nikdy nic neudělal. Dneska už vím, že si tam chodil dělat pořádek v hlavě, dýchat zhluboka, utišit nervy a nasbírat síly k ústupu a usmíření. Celkem dřina. Jak říkám, má můj respekt. Každopádně to s ní vydržel až do její smrti, a kdyby nezemřela, tak to spolu drží dodnes.

### ***Takže láska až za hrob. Což mi připomíná, jak to u vás bylo s Bohem?***

Ten byl vždycky členem naší rodiny. Součást komunity i celého národa. Nezapomeň, že jsem Polák.

### ***Ty zas nezapomeň, že jsi kněz. O Bohu se přece nežertuje.***

Já si nedělám legraci z Boha, ale z našich představ o něm. A navíc teď mluvím vážně. Jsem přece z klasické polské katolické rodiny. Nebyli jsme žádní fanatici a s vírou se to u nás nijak zvlášť nepřehánělo, ale Pán Bůh prostě patřil do našeho každodenního života.

Chodili jsme pravidelně do kostela, ke zpovědi i na všechny požehnání a samozřejmě světili každý církevní svátek. Před jídlem jsme se vždycky automaticky pokřičovali. Když byl nějaký malér nebo třeba někdo onemocněl, modlili jsme se společně nahlas. Dodnes vidím rodiče klečet se sepjatýma rukama u postele. Každý zvlášť, ponořen v tichém rozhovoru s Bohem.

Pomodlit se ráno a večer bylo stejně samozřejmé jako si vyčistit zuby. I když já jsem to většinou stíhal jen večer. Před spaním

kleknout, pomodlit se, a až potom šup do postele. Bylo to přirozené a automatické.

Stejně tak chození do kostela. Nenapadlo by nás nějak to zpochybňovat. Diskuse na toto téma by stejně nepřicházela v úvahu. Nebyla by možná. Víra a rituály byly u nás naprosto zažitá věc, a tak mi to zůstalo dodnes.

### ***Jak jste se měli? Byli jste chudí, nebo bohatí?***

Ani jedno, ani druhé, ale měli jsme se dobře a nic nám nechybělo. Žili jsme na vesnici, měli svoje slepičky, králíky, prasátko, ovoce, zeleninu a vůbec, na co si jenom vzpomeneš.

Taky jsme měli vlastní rodinné tradice. Například děda s tínkem spolu pravidelně udívali maso. Vždycky se při tom dost opili a maminka s babičkou to pak za ně musely dodělat a všechno po nich uklidit.

Pamatuji si vůni toho uzeneho masa, které pak viselo na půdě, hned vedle sýpky plné obilí. Bídu jsme rozhodně neměli a hladem jsme netrpěli. Bylo co snídat, obědvat i večerět. V zimě nám bylo teplo a v létě byly stromy plné ovoce. Co víc chtít?

Dodnes si dokážu vybavit, kde rostl keř s červeným rybízem, kde maliny, kde jahody. Vidím celou tu krásnou zahradu. Ale také vzpomínám, jak jsme chodili pytláčit a na ohýnku si pak pekli ryby a brambory. Jsou to krásné obrázky, z nichž je jasné, že jsem měl nádherné dětství. Byly to chudé poměry, ale žili jsme v hojnosti. Není přece důležité, kolik čeho máš, ale jestli umíš být spokojený s tím, co máš. Zda si s tím vystačíš. To platí pořád. K radosti toho zase tolik nepotřebujeme. Život může být bohatý nejen na peníze.

### ***... třeba na sourozence. Čtyři děcka, to už je celkem dost.***

O tom bych mohl vyprávět. Byla to pěkná fuška, vychovat z nich slušné lidi. Jak už jsem říkal, jsem nejstarší. Bratr Józef je mladší o dva roky, Leszek o šest a sestra Edyta o deset. Všechny jsem je měl na triku.

Největší boje jsme samozřejmě sváděli s Józefem. Pamatuji si, jak jsme se jednou boxovali. Já mu dal ránu, po které sebou fláknul o čelo postele a roztrhl si hlavu. Museli mu to zašívát v nemocnici. Pořídil jsem mu parádní jizvu. Prostě takové normální sourozenecké násilíčko.

### ***Žalovali jste na sebe?***

Spíš oni na mě než já na ně. Mně to bylo tak nějak k ničemu, protože – jak už bylo řečeno – jsem nesl zodpovědnost za celou smečku. Navíc u nás se i za žalování trestalo, takže se vůbec nevyplácelo udávat. Jako hlavní viník a terč pomsty jsem měl dobré důvody držet jazyk za zuby. Snažil jsem se buď problémům předcházet, nebo je ututlat.

### ***A dařilo se ti to?***

Moc ne. Na malé vesnici se nic neutají. Tam si všichni vidí do talíře. A taky se všechno mnohem víc prožívá. Mám například jednu dramatickou vzpomínku na policajta a kolo. Je sice trochu dehonestující, zato poučná.

Byl jsem ještě malý kluk a jednou jsem jel po setmění na kole domů od babičky. Vtom mě zastaví policajt, a prý kde že mám světlo?! Hrklo ve mně. Policajt byl sice soused, ale u nás ve vesnici to byl velký pán. Stejně jako farář nebo učitel. Strach budící autorita. Začal na mě pouštět hrůzu a vyhrožovat, že to všechno bude řešit s rodiči. Prostě stres a panika. Nemám světlo! Co se mnou teď bude?! Co si počnu?! Z toho stresu jsem se počural. Ale to nebyl konec. Musel jsem vypustit ventilky a jít pěkně po svých.

Doma samozřejmě drama pokračovalo. Přišel jsem jak spráskaný pes. Ubrečený, počuraný a s vypuštěným kolem. A k tomu všemu malér s policajtem! Maminka pochopitelně řádila. Pikantní na celé situaci bylo, že to kolo bez světla bylo její! Neodvážil jsem se protestovat. Prý jsem měl přijet za světla! A bylo to.

## ***A to poučení?***

Že často obviňujeme druhé ze svých chyb a odmítáme vlastní zodpovědnost. Kdybych byl rodič, uvědomoval bych si, že malý kluk neví nic o povinné výbavě bicyklu. Že je v takové situaci bezradný a bezmocný. Kdybych byl policajt, šel bych s tím děckem domů a rovnou to všechno vyřídil s jeho maminkou. Po sousedsku, buďto štamprlí, nebo pokutou. To už by se vidělo.

Nejsem ani jedno, ani druhé, takže můžu jen radit. Každopádně mám dodnes z policajtů dost divné pocity. To taky souvisí s mým celoživotním vnímáním autorit. Naši naprosto netolerovali jakékoli jejich zpochybňování. Například nějaké kritické komentáře na adresu učitelů nepřípadaly vůbec v úvahu.

Na druhou stranu jsem rád, že mě vychovávali k respektu. Myslím, že tomu například vděčím za své dobré vztahy s nadřízenými. Vlastně nejen s nimi. Prostě si vážím všech lidí, kteří něco vykonali, vybudovali, dokázali a něco umějí. U nás doma se před každým, kdo byl v něčem šikovný, smekalo a taky se mu přálo. Jedno, zda to byl zedník, zemědělec nebo švec. Taky si nepamatuju, že bychom někomu něco záviděli. Tehdy asi lidi neměli pro samou dřinu na podobné věci čas.

Téměř každý dospělý tenkrát přišel odpoledne z práce a hned pokračoval dalších osm hodin na svém. Pak se šlo rovnou spát. Všechno bylo dost vydřené, proto jsme si tenkrát všeho víc vážili.

Vzpomínám třeba, jak si maminka půjčila od sousedky krásný mlýnek na ořechy, mimochodem vyrobený u vás v Česku. Když ho pak vracela, musel být v naprosto dokonalém stavu. K vypůjčené věci se vždycky navíc přidalo něco malého jako poděkování. Třeba pár koláčů, vajíček nebo kytky. Vztah k cizím věcem byl ještě zodpovědnější než k těm vlastním. Řekl bych, že dnes je to naopak. Z cizího krev neteče, známe to. Ne nadarmo se říká, že když někomu něco půjčuješ, máš se s tím rovnou rozloučit.

Určitě se tehdy více hledělo na dobré vztahy s okolím. Lidé si více pomáhali a mysleli jeden na druhého. Nedávno jsem si uvědomil,



Svaté přijímání v rodinném kruhu.

že asi poslední ozvěnou těch starých časů a pořádků jsou dobrovolní hasiči. Naší rodině několikrát pomohli, třeba když mým prarodičům hořel statek. Proto jak můj dědeček, tak tatínek i já a bratři jsme k hasičům patřili. Jsem na tuhle rodinnou tradici hrdý a před hasiči smekám.

### ***Vypadá to, že jsi měl dobré základy.***

Až dnes to umím pořádně ocenit. Rodiče nám třeba často říkali: „Bůh vám dal ruce, nohy, rozum a srdce, abyste se o sebe mohli postarat. A až budeme staří, tak se postaráte i o nás. Nikdo to za vás neudělá.“ To byla koneckonců v Polsku tehdy komunistická realita. Náš stát se o lidi moc nestaral.

A když se stát o občana nestará, tak ten musí být aktivnější a spolehat sám na sebe. Asi proto jsme my Poláci tak podnikaví. V té době jsme u nás měli lístky na chleba, na benzín a já nevím na co všechno.

### ***Vidíš, my Češi jsme vám ledacos záviděli. Jezdili jsme k vám nakupovat oblečení, galaretku a krowki. A hlavně jste měli o moc lepší programy v televizi.***

To je pravda. Byli jsme otevřenější Západu a tamní hudba, filmy i umění nám byly dostupnější. V tomto byl náš režim volnější. Naší hlavní výhodou byl ovšem fakt, že u nás komunisti nesebrali tolik majetku. Netroufli si ožebračit zemědělce, drobné živnostníky a rozkulačit, na co přišli. A především si nedovolili sáhnout lidem na církve. Prostě u nás tak neřádili jako tady. Asi se víc báli.

### ***Takže jsi měl idylické dětství. Nic tě netrápilo ani neštvalo?***

Měl bych pár stížností. Třeba že maminka využívala malého věkového rozdílu mezi mnou a Józefem a z úsporných důvodů nás oblékala stejně. To mi dost vadilo. Vlastně už tehdy jsem nesnášel uniformitu. A dodnes ji nemám rád.

A taky jsem nesnášel ty hrozné punčocháče! Tu hrůzu, co jsme museli nosit v zimě pod kalhoty. Fuj! Řešil jsem to po svém. Venku